

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Explikace pojmů probace a mediace.

Srovnání konceptů retributivní a restorativní justice - příčiny hledání nových forem reakcí společnosti na kriminalitu.

Vznik, historický vývoj PMS.

Zákon č. 257/2000 Sb. o PMS.

Organizace PMS, odborné činnosti, spolupracující instituce.

PROBACE A MEDIACE – z.č. 257/2000 Sb.

- **PROBACE (§ 2 odst. 1):**
Organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným, odsouzeným - kontrola a pomoc klientovi při náhradě vazby dohledem, při výkonu alternativních trestů, při podmíněném propuštění, atd.
- **MEDIACE (§ 2 odst. 2):**
Mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením - setkání pachatele a oběti za přítomnosti nestranného mediátora, urovnání konfliktního stavu mezi obětí a pachatelem, projednání náhrady škody či jiného odčinění následků tr. činu.

RETRIBUTIVNÍ JUSTICE - ODPLATNÁ

Tradiční vězeňské systémy vycházely z retributivního přístupu k justici.

Trest. čin = újma způsobená státu, vybočení z pravidel.

- Pozornost je soustředěna na **zavržení a odsudek**.
- Porušením zákona vzniká vina pachatele.
- Spravedlnost = **určení viny a pachatele, uložení trestu**.
- Hlavní zřetel na **potrestání pachatele**.
- Pravidlem je **jednoznačný trest**.
- **Delikt jako konflikt mezi jednotlivcem a státem**.
- **Oběť a společenství stojí stranou**.
- **Trvalá či dlouhodobá stigmatizace pachatele**.

RETRIBUTIVNÍ JUSTICE

Tradiční systémy trestání zajišťují potrestání a určitou ochranu společnosti před jednáním daného jedince, ale začaly se ukazovat jako nedostatečné z mnoha hledisek:

- Nezohledňují potřeby, zájmy oběti.
- Nezohledňují potřeby, zájmy komunity.
- Malý vliv na nápravu pachatele, mnohdy zvyšují riziko recidivy.
- Nejsou reflektovány příčiny trestné činnosti.
- Nezajišťují integraci pachatele po vykonání trestu.
- Jsou finančně nákladné.

VÝVOJ RESTORATIVNÍHO PŘÍSTUPU

Hnutí restorativní justice se objevuje **v 70. letech 20. století v severní Americe** v Mennonitských komunitách (Kanada - Ontario, USA, Indiana), kde byly iniciovány první programy zabývající se kontaktem pachatelů a obětí.

Výraznou inspirací byly **duchovní principy a tradice původních obyvatel severní Ameriky, Nového Zélandu, Austrálie.**

RESTORATIVNÍ JUSTICE - OBNOVUJÍCÍ

- Tr. čin = **újma, bolestivý zásah do života lidí, komunity.**
- Pozornost je soustředěna na **řešení problémů, budoucnost, odpovědnost a závazky.**
- Porušením normy vznikají **závazky a povinnosti.**
- Spravedlnost jako úsilí o **obnovu narušených vztahů** za účasti všech stran.
- Hlavní zřetel na **potřeby poškozeného a odpovědnost pachatele.**
- Pravidlem je **dialog a diskuze.**
- Rest. justice jako **prostředek nápravy mezi oběma stranami.**
- Uznání a uplatnění **práv obětí.**
- **Stigmatizace je odčinitelná aktivitou pachatele** při nápravě škod.

OBDOBÍ DO ROKU 1989

- Snahy o prosazování změn v trestní politice.
- 1968 – 1971 - vznik experimentálního střediska postpenitenciární péče v rámci projektu Výzkum faktorů recidivy.
- Nová profese sociálních kurátorů.
- Návazně kurátoři pro mládež.
- Orientace na pachatele trestné činnosti a recidivisty.
- Konec 80.let - posun od kontroly k pomoci, od pachatelů také k jejich rodinám a blízkým.

OBDOBÍ PO ROCE 1989

- 1991 – mimosoudní alternativa pro delikventní mládež – aktivní zapojení poškozeného i pachatele při odstraňování následků tr. činu, poprvé zapojení mediátora, využití tzv. odklonů v trestním řízení.
- 1993 – novela trestního řádu, zavedení **podmíněného zastavení trestního stíhání**, základ pro uplatňování principů **restorativní justice**.

OBDOBÍ PO ROCE 1989

- 1994 – zásadní vliv katedry sociální práce UK v Praze, studenti a pracovníci zakladateli **Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici** (následně **Sdružení pro probaci a mediaci, o.s.**).
- Usnesení vlády ČR č. 341/1994 s účinností od 1.1.1996 – vznik systemizovaných míst **probačních úředníků na okresních a krajských soudech ČR**.
- 1996 – zavedení dalších alternativ – **narovnání, trest obecně prospěšných prací (OPP)**.
- 1997 – zavedení alternativ **podmíněné upuštění od potrestání s dohledem probačního úředníka a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem**.

VZNIK PMS ČR

- 1999 – ministr spravedlnosti Otakar Motejl se zasadil o návrh zákona o PMS.
- Vznik tzv. Kvalifikačního vzdělávacího programu pro úředníky a asistenty PMS, první ročník v letech 1999-2000 – ještě před účinností zákona byli připraveni první pracovníci PMS.
- 2000 přijetí zákona č. 257/2000 o PMS.
- 2001 zahájení činnosti PMS.
- Podíl na vzniku PMS – univerzitní prostředí, nevládní organizace, využití zkušeností z praxe, podpora Ministerstva spravedlnosti ČR a Nejvyššího soudu ČR.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR

→ **PMS ČR** zahájila činnost v roce 2001 na základě zákona č. 257/2000 o PMS.

→ **STRUKTURA PMS:**

- střediska PMS působí v sídlech okresních soudů: 74 středisek v 8 soudních krajích + 4 pobočky,
- Středisko Brno: Brno-město + Brno-venkov,
- na úrovni krajů - 8 regionálních vedoucích,
- Ředitelství.

→ **PROBAČNÍ ÚŘEDNÍCI/ASISTENTI**

ČINNOST PMS – POSLÁNÍ

Probační a mediační služba usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností

a

současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.

ČINNOST PMS – CÍLE

Integrace pachatele – PMS usiluje o začlenění pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který směřuje k obnovení respektu pachatele k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci.

Participace poškozeného – PMS se snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ vlastního odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost.

Ochrana společnosti – PMS přispívá k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.

ČINNOST PMS

- **Kontrola pachatelů.**
- **Podpora a pomoc obětem.**
- **Zapojení komunity do řešení následků trestné činnosti.**

ČINNOST PMS - PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ

SPOLUPRÁCE s PMS je pro pachatele i oběť **DOBROVOLNÁ**.

ČINNOSTI:

- **VYTVÁŘENÍ PODMÍNEK PRO ODKLON TRESTNÍHO ŘÍZENÍ.**
- **PŘEDJEDNÁNÍ ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ, ALTERNATIVNÍCH POSTUPŮ.**
- **ZPROSTŘEDKOVÁNÍ JEDNÁNÍ MEZI PACHATELEM A POŠKOZENÝM.**
- **KONTROLA NAD PLNĚNÍM ULOŽENÝCH POVINNOSTÍ/OMEZENÍ** (u mládeže výchovných opatření) v rámci zkušební doby odklonu trestního řízení.
- Příprava a výkon probace v rámci **NÁHRADY VAZBY DOHLEDEM.**

VÝSLEDKEM činnosti PMS jsou **PODKLADY PRO ROZHODOVÁNÍ** orgánů činných v trestním řízení (**OČTŘ**).

ČINNOST PMS - VYKONÁVACÍ ŘÍZENÍ

SPOLUPRÁCE s PMS je pro odsouzeného POVINNÁ.

- **Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s uloženým probačním dohledem**
- **Obecně prospěšné práce**
- **Parole – podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (VTOS)**
- **Trest domácího vězení**
- **Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce**

ČINNOST PMS – CÍLOVÁ SKUPINA

- **CÍLOVÁ SKUPINA:**
 - pachatelé trestných činů
 - poškození / oběti trestných činů
 - rodina, komunita

- **VĚKOVÁ SKUPINA:**
 - děti mladší 15 let (0-15)
 - mládež (15-18)
 - dospělí (18+)

SPOLUPRACUJÍCÍ INSTITUCE

- Orgány činné v trestním řízení, Vězeňská služba ČR.
- Magistráty, úřady městských částí, městské a obecní úřady – především sociální odbory (sociální pracovníci pro osoby ohrožené chudobou, sociální kurátoři, sociálně-právní ochrana dětí, kurátoři pro mládež, atd.).
- Úřady práce (např. pracovníci hmotné nouze).
- Střediska výchovné péče, ústavní zařízení pro mládež, školy, poradny, atd.
- Neziskové organizace – azylové domy, poradenská pracoviště, terénní pracovníci, atd.

Děkuji za pozornost.

